
Demokrati og likestilling i uteleken

Er uteleken i barnehagen påvirket av barnas kjønn?

Katrine Håhjem Kvilekval
[kandidatnummer: 204]

Bacheloroppgave
[BHBAC3930]

Dronning Mauds Minne, Mai 2017

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

INNLEDNING	3
PROBLEMSTILLING	3
TEORI	4
DEMOKRATI I BARNEHAGEN	4
HVA ER DEMOKRATI?	4
TEORIER PÅ KJØNN – HVA TILBYR MAN DE ULIKE KJØNNENE	6
PERSPEKTIVER PÅ LEK	9
UTEOMRÅDET, TEORIEN OM AFFORDANCES	10
BOLTRELEK UTE	11
METODE	13
KVALITATIV FORSKNINGSMETODE	13
ETISKE OVERVEIELSER OG PERSONVERN	14
Å INTERVJUE BARN	14
KRITIKK AV METODE	16
FUNN/DRØFTELSE	17
DEMOKRATI OG LIKESTILLING, UTEOMRÅDET SOM EN DEMOKRATISK ARENA.	17
REGELLEKER	17
HEKKEN SOM LEKEOMRÅDE	18
FINNES DET JENTE OG GUTTELEKER?	20
HVOR SIER BARN SELV AT DE LEKER?	22
GUTTERS KROPPSLIGE BEHOV FOR AKTIVITET	23
KONKLUSJON OG AVSLUTNING	25
LITTERATURLISTE	27
VEDLEGG	28

Innledning

I denne oppgaven har jeg forsøkt å gjøre rede for jenter og gutters opplevelse av uteleken, samt personalets opplevelse av uteleken. Tema i denne oppgaven er kjønn og utelek, og jeg har valgt å ta utgangspunkt i det rammeplanen skriver om likestilling og demokrati, der jeg ønsker å bruke utemiljøet som et bakteppe for dette. Spørsmål jeg har stilt meg selv og mine intervjuobjekter i denne oppgaven er spørsmål som hvordan man kan jobbe med demokrati og likestilling i uteleken, hvor leker jentene og hvor leker guttene, hva skulle man ønske det fantes mer av i barnehagens uteområde, og spørsmålet finnes det jenteleker og gutteleker? Dette er noen av de spørsmålene jeg har forsøkt å gjøre rede for i denne oppgaven. Dette for å tilegne meg selv en dypere forståelse for barns bruk av uteområdet, og hvilke tanker som ligger til grunn for de valg både barn og voksne tar ute.

Jeg kommer til å gjøre rede for demokrati og likestilling, kjønnsforskjeller, perspektiver på lek, uteområdet og miljøets betydning for leken og boltrelek. Alle disse punktene ligger til grunn for den forståelsen jeg ønsker å skape for jenter og gutters utelek. I denne oppgaven kommer jeg til å se på hvordan personalet kan ha en deliberalistisk demokratiforståelse for hekken som lekeplass, og hvilke tanker barn og voksne har om hekken. Det klassiske spørsmålet om det finnes jente- og gutteleker har blitt stilt til mine informanter, og jeg har forsøkt å skape en forståelse for hvorfor noen sier at det helt klart er et skille, der noen ikke ser noe skille.

Som man vil se i denne oppgaven er det avgjørende for synet på kjønn i lek hvilken diskurs man har på kjønn. Dersom man har ulike forestillinger, ord og begrunnelser på det sosiale kjønn til et barn vil dette være med på å gi føringer for hvordan man tenker om barnas utelek. Dette kommer jeg tilbake til både i teoridelen og drøftingen av de funn jeg har gjort.

Problemstilling

Selve problemstillingen i denne oppgaven er ”*Er uteleken i barnehagen påvirket av barnas kjønn?*”

Dette er en ganske åpen problemstilling som kan tolkes ut i fra hvilke tanker man har om kjønn og utelek fra før. Grunnen til at jeg har valgt denne oppgaven er at dette er et tema jeg synes er veldig interessant, og alltid dagsaktuelt. En kjønnsdiskurs vil alltid være i stadig endring, og det er derfor viktig å være bevisst de forståelser man har for både demokrati, likestilling, kjønn og lek.

Teori

Demokrati i barnehagen

I denne første delen av teorien i oppgaven kommer jeg til å gjøre rede for begreper som demokrati og likestilling, og jeg kommer og til å gjøre rede for hva Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver fra 2011 sier om dette i oppgaven. Jeg har valgt å bygge denne oppgaven på hva Rammeplanen sier om temaet, samt et temahefte som ble utarbeidet i 2006 om Likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen av Nina Rossholt. (Rossholt, 2006, Temahefte om likestilling i de pedagogiske arbeidet)

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver slår fast at barnehagen skal bygge på demokrati og likestilling. Dette blir lagt til grunn i punkt 1.1 i rammeplanen – barnehagens verdigrunnlag. (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2011, 1.1. [heretter kalt Rammeplanen]) Dette betyr at i alt det arbeidet man gjør i barnehagen er dette et av verdigrunnlagene som skal ligge til grunn hele tiden. Dette er hentet fra barnehageloven §1 ”Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering” (Barnehageloven, 2016, §1). Videre sier Rammeplanen at jenter og gutter skal ha de samme mulighetene i barnehagen, og at de skal oppmuntres til å delta i alle aktiviteter som skjer i barnehagen. (Rammeplanen, 2011, 1.1) Selv om det ikke står spesielt nevnt at dette også skal skje i uteleken, ligger det i setningen ved at Rammeplanen sier ”i alle aktiviteter” at likestillingen også skal skje i uteleken, og at alle skal oppmuntres til å delta i alle aktiviteter som skjer på barnehagens uteområde. Man kan selvfølgelig si at leken skal skje på barnas egne premisser og ut fra egne interesser, men barna skal oppmuntres til å delta i alt. Dette betyr at personalet i barnehagen må gjøre aktive valg i utetiden for å sørge for dette.

Hva er demokrati?

Demokrati er et styresystem i et samfunn. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 270) Et styresystem er ulike organer og institusjoner som ivaretar styringen av landet, og hvordan dette er organisert. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 270) I Norge er dette organisert ved en lovgivende, utøvende og dømmende makt. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 252) Selv om en barnehage ikke har en lovgivende, utøvende og dømmende makt, kan man likevel si at man har en form for demokrati i barnehagen. Larsen & Slåtten definerer et demokrati som et styringssystem for fellesskapet der medlemmene av fellesskapet deltar i beslutningsprosesser enten direkte eller

indirekte. (2015, s. 271) I et demokrati skal medlemmene oppleve at de har et ansvar i felleskapet, og at de skal få en forståelse for at de er avhengige av dette.

I barnehagen betyr dette at alle medlemmene i barnehagen skal oppleve at deres meninger betyr noe og at man blir hørt. En måte å tenke på demokrati i barnehagen er å ha en deliberativ demokratiforståelse. Dette er en forståelse for demokratiet som går ut på at de samtalene og ytringene man gjør fører til medbestemmelse. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 272) I en deliberativ demokratiforståelse lærer barna at de har innvirkninger på de prosessene de er involvert i, og at dette kan føre til beslutninger og at ting skjer. (Larsen & Slåtten, s. 272) Man kan på mange måter si at dette er en måte å jobbe prosess og prosjektbasert der det er barnas interesser og ytringer som skaper grunnlaget for de beslutningene og aktivitetene som skjer i barnehagen. På denne måten er det opp til personalet å fange opp barnas interesser basert på de samtalene som skjer mellom barn, og mellom barn og voksne. Når man jobber med denne formen for demokrati i barnehagen, har barna en mulighet til å lære at deres stemme teller, samtidig som at man skaper en forståelse for at det er mulig å ha ulike synspunkter uten å miste den tryggheten man bygger opp, og at det er greit å være uenige uten at dette betyr at man ikke kan være sammen og være venner. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 272)

En annen form for demokrati som ofte er gjeldende i en barnehage er flertallsdemokratiet. Dette er et system der beslutningene i barnehagen blir gjort på bakgrunn av hva flertallet ønsker. (Larsen & Slåtten, s. 270) Problemet med et flertallsdemokrati er at det kanskje er de samme barna som får gjennom viljen sin gang på gang, og at de mer stille barna som er i bakgrunnen ikke får ytret meningene sine. Dette kan føre til at det i praksis ikke blir et demokrati, da det er en gruppe av barna som bestemmer hva som skal gjøres, og at disse barna blir meningsbærere for hele gruppen, uten at disse nødvendigvis har samme behov og tanker som de mer stille barna. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 271)

Likestilling i barnehagen handler i følge Rossholt om relasjoner i barnehagen og at personalet legger til rette for at den pedagogiske virksomheten ikke skal reproducere de tradisjonelle kjønnsrollemønstrene. (Rossholt, 2006, s. 7) dette kan handle både om selve leken til barna, men og om de oppgavene personalet tar i barnehagen. Larsen & Slåtten skriver at kjønnslikestilling i bunn og grunn handler om rettferdighet, at jenter og gutter ”skal ha de samme rettighetene, pliktene og mulighetene på alle områder i samfunnet (2015, s. 68). Dette betyr at man skal gi de samme pliktene og mulighetene til både jenter og gutter i

barnehagen. Noen ganger kan det kanskje være lett å gi ryddeoppgaver til jentene i utetiden fordi de er pliktoppfyllende, og ”enkle å ha med å gjøre”, men dette vil i praksis skape en skjev likestilling i barnehagen. I uteleken må personalet være bevisste på at de gir begge kjønn de samme mulighetene i uteleken. Dette kan man gjøre ved å oppfordre jenter og gutter til å ta valg de vanligvis ikke ville tatt når det gjelder valg av utelek, eller ved at personalet selv er med i leken. En mannlig ansatt kan være med i dukkehuset og vise omsorg, og en kvinnelig ansatt kan være med på klatring i trær og mer fysiske leker. ”Aktivt likestillingsarbeid i barnehagen krever at man hele tiden stiller spørsmålstegn ved verdier, tankesett og praksiser i barnehagen” (Rossholt, 2015, s. 14).

Teorier på kjønn – hva tilbyr man de ulike kjønnene

I denne oppgaven vil jeg fokusere på det man kaller sosialt kjønn, fremfor biologisk kjønn. Om man er født jente eller gutt er ikke så viktig, det som er viktig er hva sosialt skapte forskjeller gjør. Dette kan være atferd og egenskaper som blir bestemt i sosiale interaksjoner i det miljøet man vokser opp i. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 58) Dette er egenskaper som tilskrives det biologiske kjønn man har, altså er sosialt kjønn noe som blir skapt av samfunnet rundt og generalisert til å høre til det biologiske kjønn. Det finnes selvfølgelig biologiske forskjeller på jenter og gutter, men i denne oppgaven ønsker jeg å se på hva det sosiale kjønn har å si i uteleken. I denne diskursen er det viktig å få frem at dette bare blir antagelser, og at det som regel er vel så store individuelle forskjeller som det er kjønnsforskjeller. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 59)

Noen ganger kan det å fokusere på ulikheter mellom kjønn gjøre at man overgeneraliserer og gjør at ulikheter mellom kjønn overskygger de individuelle forskjellene mellom mennesker. Denne fokuseringen kan gjøre at man forsterker forskjeller, eller skaper forskjeller som kanskje ikke var der i utgangspunktet. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 58) Man kan tenke seg at en jente som i utgangspunktet ikke er så opptatt av klær og kjoler blir mer interessert i dette dersom dette er noe som blir forsterket fra for eksempel personalet i barnehagen. Dersom jenta får oppmerksomhet og bekreftelse på hvor fin og søt hun er hver morgen når hun kommer i barnehagen i kjole, kan dette tenkes å forsterke de kjønnsrollene jenter og gutter ”skal ha”, og at dette skaper en kjønnsstereotyp som kanskje ikke var hos barnet i utgangspunktet. Et annet eksempel, som er relevant for barns utelek i barnehagen, kan være argumentet om at det er viktig å få inn menn i barnehagen for at de skal boltre og være

fysiske med guttene ute, eller snekre hytter i skogen. Dette skaper en generalisering av kjønn som sier at kvinner ikke gjør dette i barnehagen, fremfor å si at barna trenger trygge mannsroller i barnehagen som viser nærhet og omsorg. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 58)

I sosial læringsteori forklarer man kjønnsforskjeller med at individer møter krav fra samfunnet som kjønn tilpasser seg. Eksempelet ovenfor med jenta som blir ”jentete” fordi hun møter krav om å kle seg i kjoler er et eksempel på sosial læringsteori der man tilpasser seg det man får ros og oppmuntring for fra omgivelsene. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 59) grunnen til at man oppfyller disse rolleforventningene er i følge Larsen & Slåtten individets behov for å bli akseptert. (2015, s. 59) Når man går ut i fra at jenter har andre ønsker enn gutter, opprettholder man holdninger om at det må være sånn, og dette blir til slutt en selvoppfyllende profeti med gutter som herjer og jenter som sitter sammen to og to og perler. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 60) Denne forskjellsbehandlingen av kjønn er imidlertid ofte ubevisst, og de aller færreste foreldre og barnehagelærere har i dag som mål å gi ulik oppdragelse til kjønnene, det bare blir sånn. Denne teorien på kjønnsforskjeller er kritisert fordi man ser på barn som passive mottakere som lar seg forme viljeløst av foreldre og de andre voksnes normer og forventninger som er rundt barnet, som i barnehagen. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 61)

En annen teori på kjønnsforskjeller er sosialkonstruksjonistisk teori. Denne er på en måte en blanding av sosial læringsteori og kognitiv teori der man tenker at individer konstruerer mening seg i mellom, og at identitet og kjønnsidentitet må forstås som sosial og relasjonell og noe som skapes i møter med mennesker. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 61) I denne teorien må man legge til grunn det man kaller en *diskurs*. Dette er begreper, formuleringer og problemstillinger som ligger til grunn i en kultur, og som er måten man snakker om noe på. (Larsen & Slåtten, s. 61) I dette tilfellet handler det om en kjønnsdiskurs, altså måten man snakker om kjønn på i en kultur. På grunn av måten man snakker om et tema på, kan man si at diskurser har en definisjonsmakt. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 62) En kjønnsdiskurs vil inneholde historiske forestillinger, ord, setninger og måter å tenke kjønn på og disse fragmentene kan utelukke andre måter å tenke om et tema. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 62) En kan for eksempel tenke seg at en barnehage med mange ansatte som fokuserer på likestilling og kvinnesaksforkjemping vil ha en annen kjønnsdiskurs enn en religiøst fundamentert barnehage med fokus på mer tradisjonelle kjønnsroller. Hvordan et barn vil anse og forstå seg selv som kjønn vil derfor være avhengig av hvordan kjønnsdiskursen er i det miljøet man tilhører.

Barnehagelærere har derfor en stor definisjonsmakt, og man kan ubevisst bidra til å skape rammer for hvordan et kjønn skal være og ikke være, med de ordene man bruker. Sier man for eksempel at guttene er tøffe når de klatrer i trær og bygger hytter, og at den ene jenta som er med blir kalt for guttejente, så kan dette være med på å definere hvordan både guttene, men og jenta blir forventet å være ut fra den diskursen man har. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 62) Hva sier for eksempel personalet om en gutt som kler seg ut i kjoler i barnehagen? Kaller man denne gutten for en jentegutt og gir uttrykk for at dette er noe veldig annerledes, eller anerkjenner man barnet for det individet det er, og gir rom for å skape egen identitet? Når man ser på kjønnsroller i en sosialkonstruktivistisk teori, ser man at kjønnsdiskursen har endret seg. Det som har skjedd er at jenter har fått et større handlingsrom, og at det ikke lengre er så trange rammer for hvordan jenter kan være. De kan bli alt og trekke mot mer tradisjonelle maskuline trekk og interesser. Guttene derimot har ikke fått utvidet sin diskurs til å inneholde mer tradisjonelt feminine handlingstrekk. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 65) Enkelte kan fremdeles bruke uttrykket ”å kaste som en jente” som en negativ beskrivelse når det handler om gutters motoriske evner til å kaste. Dette handler om at det i en tradisjonell kjønnsdiskurs blir sett på som mindreverdige å ha feminine trekk og væremåter.

Det er ikke bare i barnehagen man skaper et sosialt kjønn. Hvordan jenter og gutter preges av en kjønnsidentitet avhenger av familiebakgrunn, etnisk bakgrunn, medier, sosial klasse og utdanning. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 59) Det kan derfor tenkes at barnehagen har en viktig funksjon som rollemodeller som kan være med å skape bredere rammer for hvordan man kan være, fremfor å bekrefte og innskrenke de rammene barna får utenfra og fra familien. Dette blir og fastslått i Rammeplanen. ”Likestilling mellom kjønnene skal gjenspeiles i barnehagens pedagogikk” (Rammeplanen, 2011, 1.1). Dette betyr at Rammeplanen krever at personalet i barnehagen skal jobbe med å fremme likestilling i det pedagogiske arbeidet de gjør, også i uteleken.

Sandseter skriver i Kroppslighet i barnehagen om det hun kaller det opplevelses og spenningssøkende barnet. Her snakker hun om at det er kjønnsforskjeller mellom gutter og jenter når det gjelder spenningsøking. (Sandseter, 2013, s.55) Sandseter skriver at det i flere studier viser en tendens til at gutter i større grad enn jenter søker spenning og risiko i leken enn det jenter gjør. (Sandseter, 2013, s. 55) I Sandseters kapittel blir det ikke gjort forskjell på inneområdet og uteområdet, men man kan anta at dette gjelder både inne og ute. Sandseter skriver videre at gutter kan være mer villige til å ta risiko i leken, og at dette kan forklare med

at gutter oftere vurderer risikoen for å skade seg som lavere enn det jenter gjør i leken. (2013, s. 55) Dette forklares gjennom et evolusjonsmessig perspektiv der man antar at gutter biologisk sett søker lek hvor de får erfaringer og opplevelser med risikostreng og situasjoner der det kreves styrke og mot. Man kan tenke seg at dette er fordi menn tradisjonelt sett skal være jegere og krigere, mens kvinner skal passe hjem og barn. (Sandseter, 2013, s. 55) Selv om noen studier viser dette, er det og studier som viser at gutter og jenter blir sosialisert ulikt, og at dette kan ha innvirkning på hvorfor gutter søker mer risiko enn jenter, guttene blir i større grad oppfordret til å ta risiko enn det jentene blir. (Sandseter, 2013, s.56) Min forståelse av dette er derfor at det ikke går an å si noe entydig om hvorfor gutter leker mer risikofylt lek. På den ene siden kan man si at dette stammer fra evolusjonens side, men man må og ta i betraktning at barn alltid vokser opp i et fellesskap med andre mennesker, og at disse menneskene spiller inn i sosialiseringen og oppveksten til et barn, og hvilken kjønnsdiskurs som er rundt barnet.

Perspektiver på lek

For å skape en forståelse om uteleken er påvirket av barnas kjønn, gjør jeg nå rede for lek om begrep. De aller fleste vil danne seg noen tanker når de hører ordet lek, og jeg vil påstå at mange tenker seg tilbake til egen barndom når man hører lek. Dette er fordi man gjerne tenker at leken er det som tilhører barndommen og barnas verden.

Margareta Öhman sier i sin bok *Det viktigste er å få leke* (2012) at ”lek er barns primære arena for å uttrykke seg selv” (Öhman, 2012, s. 15). Dette vil si at det er gjennom leken at barn får anledning til å vise glede, omsorg, forståelse og meningsskapning. Før barn utvikler et muntlig språk, er leken en måte å uttrykke det de føler og mener. Det er mange ulike syn på hva leken kan være, og disse forståelsene endrer seg ut i fra hvilket ståsted man har. (Öhman, 2012, s. 38) En forelder vil gjerne se på leken som noe annet enn hva en barnehagelærer gjør, og en psykolog kan se på leken på en annen måte enn barnehagelæreren. Det er derfor vanskelig å skulle gi en spesifikk definisjon av ordet lek. Öhman beskriver leken som skjør og sårbar og en arena der virkeligheten kan utprøves. (Öhman, 2012, s. 39) Man kan si at leken er en arena der barn kan spille videre på den hverdagen de har, og gjøre et forsøk på å skape mening i denne. Det store norske leksikon beskriver lek som en aktivitet som både kan være fysisk og psykisk, og som ikke har et spesielt mål utover det å leke. ([https://snl.no/lek - aktivitet](https://snl.no/lek_-_aktivitet)) Man kan derfor anta at leken har mange forskjellige formål, og at ulike leketyper

har ulike formål. Et formål kan være det å oppleve rein glede og den kilende følelsen i magen, og et annet formål i leken kan være å utfordre noe ukjent. (Öhman, 2012, s 96) Dette betyr ikke at man ikke kan oppleve ren glede og kilende mage når man drar på oppdagelsesferd. Kanskje er det nettopp i det skjærsilden mellom det ukjente og det kjente at kilingen kommer frem? Leken er sammensatt, og består av mange ulike deler som blir satt sammen av barna.

I denne oppgaven forsøker jeg å besvare problemstillingen ved å ta utgangspunkt i et sosiokulturelt perspektiv. I et sosiokulturelt perspektiv tar man utgangspunkt i å skape en hel sammenheng og forstå denne sammenhengen. Den kulturen barna har rundt seg, historiske forutsetninger og den sosiale konteksten som er rundt barna vil sammen være med å påvirke hvordan og hva barn leker. (Öhman, 2012, s. 41) Det sosiokulturelle perspektivet er en del av en postmoderne diskurs der man forsøker å se hele sammenhengen. I en postmoderne diskurs ser man gjerne på bruken av makt. Et eksempel på dette kan være relasjonen mellom barn og voksne, som er asymmetrisk, eller hvordan kjønn organiseres. (Öhman, 2012, s. 41) Får jenter og gutter like muligheter i uteleken, eller er det sånn at man tilbyr ulike aktiviteter til jenter og gutter? Det er dette jeg ønsker å skape en forståelse for i denne oppgaven. For å kunne skape en forståelse for barnas syn på uteleken, holder det ikke å intervju bare personalet i barnehagen, man må intervju barna. Det er de som er de reelle brukerne og skaperne av leken, og det er de som er førstehåndskilden til leken. De postmoderne teoriene om lek er opptatte av å gjøre om barnet til et subjekt, istedenfor et objekt. (Öhman, 2012, s. 54) Ved å gjøre barnet til et subjekt, gir man barnets stemme en verdi. Målet med dette skal være å nærme seg barnets eget perspektiv på lek, i dette tilfellet spesielt på uteleken, og de oppfatninger barnet har av hvor de leker, og hvordan de leker.

Hvordan jeg har gått frem for å få tak i barnas oppfatninger og refleksjoner om uteleken, blir beskrevet i metodekapittelet av denne oppgaven. Jeg vil nå gå gjøre rede for uteområdets betydning for leken, og hva uteområdet kan tilby enkeltmennesket, teorien om affordances.

Uteområdet, teorien om affordances

Uteområdet i barnehagen skal være tilrettelagt for barn og deres fysiske aktivitet. Hvor stimulerende disse områdene blir for barnas utfoldelse og læring, avhenger av hvordan uteområdet er utformet. Areal, utstyr, materiell og utforming av landskapet er faktorer som er avgjørende for dette. (Fjørtoft, 2013, s. 181) Bevegelser læres i et samspill med omgivelsene,

og ut i fra hvordan individet, her barnet oppfatter de omgivelsene man har rundt seg, og hvilke muligheter dette gir. (Fjørtoft, 2013, s. 186)

Fjørtoft har i et kapittel om læringslandskap beskrevet en teori om dette som man kaller affordances. Dette er i utgangspunktet en teori utarbeidet av James Gibson. (1979) Teorien handler om hvilke funksjoner et element i landskapet kan tilby individet. Eksempler på dette kan være at barn oppfatter en stein som en mulighet for bevegelser som klatring og hopping, en slette som noe som utfordrer til løping og boltring, og at trange steder kan brukes til å kripe eller gjemme seg. (Fjørtoft, 2013, s. 187) Fjørtoft skriver videre at ”tilbud i omgivelsene blir et forhold mellom aktør og miljø som er nødvendig for å utføre funksjonelle handlinger” (2013, s. 187). Dette betyr at det er opp til den enkelte aktøren hvordan man tolker omgivelsene rundt seg, og hva man vil gjøre med dette. Man kan forestille seg at et barn som opplever mestring og mestringsglede ved å klatre vil, se muligheter til klatring i trær og steiner i landskapet. Et barn som ikke opplever denne mestringen, eller er som er skeptisk til høyder vil tolke et tre eller en stor stein på en annen måte. På denne måten tilbyr et landskap ulike muligheter for ulike aktører. Persepsjon av landskapets funksjoner, hvordan man tolker hva landskapet tilbyr leder til bruk av landskapet og motorisk adferd. Den enkelte aktøren vil til en hver tid oppfatte funksjoner og muligheter ut fra egne forutsetninger, og aktøren bruker landskapet ut fra eget behov. (Fjørtoft, 2013, s. 190)

Lysklett skriver i temaheftet om natur og miljø at gode lekeplasser for barn ofte kan være andre steder enn der voksne tenker at det er fint å leke. (Temahefte om natur og miljø, 2006, s. 8) Dette kan tenkes å være fordi barn har en annen persepsjon og forutsetninger enn det personalet har i barnehagen. Det å gjemme seg kan oppleves som fint og viktig for barn i barnehagen.

Boltrelek ute

Storli skriver i boken Kroppslighet i barnehagen om vilter lek / boltrelek. Dette er en type lek som gjerne foregår ute da leken gjerne inneholder høye stemmer og mye kropp. (Storli, 2013, s. 344) Boltreleken er viktig for alle barns psykososiale utvikling, men at den er spesielt viktig for guttene. I boltreleken kan gutter teste kroppen i å være fysiske, og lære seg koder i lekeslåsing. Som Sandseter trekker Storli frem de evolusjonsmessige perspektivene på hvorfor gutter har dette behovet. For voksne kan dette være vanskelig å kjenne seg igjen i, da

voksne ikke har det samme behovet for høy stemmebruk, testing av aggresjon og risiko. (Storli, 2013, s. 344) Dette kan være noe av grunnen til at man ofte ikke tillater denne formen for lek inne, og at noen er restriktive også i uteleken. Det blir i dette kapitlet hevdet at spesielt kvinner undervurderer denne type leken som viktig for barn, og at dette er noe som skaper kaos. Boltreleken får dermed lavere status enn ordenspregede leker.

Metode

Kvalitativ forskningsmetode

I denne oppgaven har jeg valgt kvalitativ forskningsmetode som innsamlingsmetode til oppgaven. Grunnen til dette er at jeg ønsker å finne ut av noe som ikke lar seg tallfeste eller måle. Dersom man skal tallfeste og måle, vil man gjerne bruke kvantitative metoder, mens man i mitt tilfelle vil bruke kvalitative metoder. (Dalland, 2017, s. 112) Når man bruker en kvalitativ metode går man mer i dybden av det man ønsker å undersøke, og man får mange opplysninger om få informanter. I oppgaven har jeg intervjuet to pedagogiske ledere, og til sammen fem barn. Dette gjør at jeg kan gå mer i dybden på det jeg ønsker å finne ut av hos informantene mine. (Dalland, 2017, s. 113)

Når jeg har samlet data fra mine informanter, har jeg tatt utgangspunkt i en intervjuguide, uten faste svaralternativer. I motsetning til i en kvantitativ metode der man gjerne har et skjema man kan krysse av for faste svaralternativer, er det helt åpent for mine informanter hva de svarer. (Dalland, 2017, s. 113) Før jeg gikk i gang med intervju av personalet, forklarte jeg kort hva tema for intervjuet og oppgaven er, uten at jeg forklarte hvorfor jeg stiller de spørsmålene jeg gjør, og uten å si hva jeg tenker om dette tema. Dette blir gjort fordi jeg ønsker å få svar fra personalet som gjenspeiler informantenes tanker om tema, uten at mine tanker skal spille inn på deres svar. På denne måten kan man anta at svarene blir mer genuine, enn om man har en viss norm å følge opp til, eller visse syn man er forventet å komme med.

På grunn av den kvalitative metodens natur, vil det likevel alltid være en større andel følsomhet og personlige vurderinger i svarene enn om jeg hadde brukt en kvantitativ metode, der man streber etter å ta bort det personlige i svarene. Fordi man går i dybden på få informanter, og informantene står uten faste alternativer, kan man ikke konkludere med en fasit i en sann oppgave. Det jeg ønsker å gjøre i denne oppgaven er å få frem en forståelse for hva gutter og jenter og personalet forteller om uteleken i en barnehage, ikke en forklaring på hvorfor de forteller det de gjør. (Dalland, 2017, s. 113)

Jeg har gjort to strukturerte intervju med pedagogiske ledere i en barnehage. I et strukturert intervju arbeider man ut fra en intervjuguide, og begge to får de samme spørsmålene.

Etiske overveielser og personvern

Jeg har valgt å gjøre opptak av alle intervjuene jeg har gjort. Dette har jeg på forhånd sendt ut skjema om. (se vedlegg) Skjemaet til personalet sendte jeg på mail på forhånd, og det samme gjorde jeg for skjema til foreldre før barneintervju. Personalet i barnehagen tok ansvar for å sende ut skjema til foreldre sånn at det på denne måten var klart da jeg kom i barnehagen for å intervju. På denne måten får informantene mulighet til å gi det Dalland kaller et informert, frivillig samtykke. Et informert frivillig samtykke betyr at informanten, og eventuelle foresatte gjør dette med vitende og vilje. (Dalland, 2017, s. 105) Jeg informerte både i skjema og muntlig til informantene at de når som helst kunne trekke seg, uten at dette har noe negativt å si for informantene.

I denne oppgaven har jeg anonymisert informantene mine. Dette betyr at det ikke vil være mulig å identifisere enkeltpersoner i materialet mitt. Hverken gjennom navn, personnummer, eller gjennom andre bakgrunnsvariabler. I utgangspunktet hadde jeg tenkt til å ta bilder, eventuelt lage et kart av uteområdet. På grunn av personvern og anonymitet har jeg valgt å ikke gjøre dette. Dette er fordi jeg da tenker at dette vil være en bakgrunnsvariabel man kan bruke til å identifisere enkeltpersonene i intervjuet. (Dalland, 2017, s. 103) Personalet har fått fiktive navn, og jeg har anonymisert barna ved å gi de navn som gutt1 og jente2. Dette er fordi jeg mener man lett kan finne ut hvilke barn det er snakk om dersom jeg skulle gitt enkeltbarn koder som Pj3. Jeg mener man må være ekstra påpasselig med anonymisering av barn da de ikke alltid kan forstå den fulle rekkevidden av det de svarer på. Dette kommer jeg tilbake til i neste avsnitt. Personalet jeg har intervjuet har jeg gitt fiktive navn.

Når denne oppgaven er sensurert, vil alt av lydopptak bli makulert.

Å intervju barn

Når man skal intervju barn, er dette noe det er ekstra viktig å være bevisst på, da det kan være vanskelig for barn å forstå omfanget av det de svarer på. Det holder ikke bare at de foresatte har signert på et skjema for at det er greit å intervju barna deres, barna må og få lov til å ta den avgjørelsen. Før jeg intervjuet barna spurte jeg de om de ønsket å hjelpe meg med en skoleoppgave. Jeg sa til barna at jeg ønsket å høre med de hva de likte å gjøre ute. Jeg sa at dersom det var noen spørsmål de ikke ønsket å svare på, så var dette helt greit. Jeg tenkte spesielt at dersom barna hadde hemmelige steder som de ikke har lov til å være på, så kunne dette være vanskelig eller ekkelt for de å svare på, i frykt for konsekvenser. Det var likevel ikke noe jeg opplevde underveis i intervjuet. Jeg forklarte også barna at de kunne trekke seg

når de ville dersom de ikke ville svare på flere spørsmål. Dalland skriver at man som forsker har et ansvar for at den informasjonen man gir er oppfattet. Dette må man gjøre ved å snakke et språk som deltakerne i undersøkelsen forstår. (Dalland, 2017, s 106) For barnas del betyr dette at jeg ikke kan snakke til de om samtykke med de samme ordene som man bruker på personalet som er utdannet førskolelærere.

Intervjuene jeg gjorde med barna er det man kan kalle en guidet tur. Jeg stilte barna spørsmål, og ved stedskonkrete svar, ba jeg barna om å vise meg det stedet de snakket om. Dette er for å øke min forståelse av den informasjonen barna kommer med. Når man intervjuet barn er det viktig å huske på at de ikke nødvendigvis har det språket de trenger for å uttrykke seg sånn de ønsker. Da kan det å vise meg steder fysisk være med på å gi informasjonen jeg får mer dybde og mening. Barna i intervjuet er mellom 4-6 år, og alle har det man vil kalle et godt språk. Jeg synes likevel dette var en viktig dimensjon ved intervjuet.

Intervju av barna har jeg valgt å gjøre i en gruppe. Gruppen bestod av 2 gutter og 2-3 jenter. Intervjuet ble utført i utetiden med andre barn til stede. Grunnen til at jeg gjorde dette intervjuet i en gruppe var at jeg ønsket de spontane svarene fra barna, uten å legge det presset på de som de kanskje kan føle dersom det bare var jeg og et annet barn til stede. Underveis i intervjuet ba jeg barna om å vise meg sine hemmelige steder, dersom de hadde noen. De som hadde et klart favorittsted i barnehagen viste meg også dette. Denne måten å gjøre intervjuer av barn på kan kalles The Mosaic approach av Moss & Clark. (Rystad, 2013, s. 14) Dette er en metode der man setter sammen ulike innsamlingsmetoder til en metode. Barneperspektivet skal være fremtredende i alle elementer. (Rystad, 2013, s. 14) I mitt tilfelle vil dette være barneintervju med en guidet tur og intervju med ansatte. Når man har samlet inn den data man skal, begynner steg to av the mosaic approach, som er å gjøre en sammensatt analyse av det man har fått fra sine informanter. (Rystad, 2013, s. 18) Når datamaterialet blir analysert, er dette gjort med barnas perspektiv på leken. Det er barna som er de viktigste informantene i denne oppgaven for det er de som kan si hva de faktisk leker med ute. Personalet kommer med utfyllende informasjon som skaper en bredere forståelse, men som man vil se i funn/drøftelse hender det at barn og voksne har ulike perspektiv på uteleken.

Kritikk av metode

Etter at undersøkelsene mine har blitt gjort, ser jeg at jeg burde hatt en barnehage til som informant for å få et videre syn. Dette er fordi det blir et noe tynt informasjonsgrunnlag å basere oppgaven på. Jeg ser at de to pedagogene som har svart i undersøkelsen har svart relativt likt på noen steder, mens det i andre deler av intervjuet er store forskjeller på hva man vektlegger, og i hvor stor grad informanten har reflektert over disse problemstillingene på forhånd. Man kan ikke konkludere med det jeg har funnet ut, men det kan antas at dette gjelder i flere barnehager.

Barneintervjuet burde blitt gjort på et tidspunkt på dagen da det ikke er så mange andre barn ute. Det at det var mange barn ute gjorde at noen av barna kom til og fra. Jeg lot de barna som kom til være med i intervjuet, og disse barna kom med gode betraktninger. Jeg skulle likevel ønske at jeg hadde hatt bedre tid med barna for å gjøre et enda mer strukturert intervju. Da jeg intervjuet barnegruppen var både gutter og jenter sammen i gruppen. Dersom dette intervjuet skulle blitt gjort på nytt, så hadde jeg delt gruppene opp etter kjønn. Det kunne og vært interessant å ha to grupper som var fordelt på kjønn og en barnegruppe som var samlet. Dette kunne kanskje gitt et spennende resultat.

Funn/drøftelse

Demokrati og likestilling, uteområdet som en demokratisk arena.

I arbeidet med denne oppgaven har jeg hele tiden tatt utgangspunkt i problemstillingen ”Er uteleken i barnehagen påvirket av barns kjønn?” For å finne svar på dette har jeg intervjuet en barnegruppe og to pedagogiske ledere. I min analyse har jeg funnet noen sammenfallende trekk som jeg kommer til å presentere i denne delen av oppgaven. Enkelte punkter har alle gruppene av informanter kommet med, og noen funn er det enkeltinformanter som står for. For å starte denne oppgaven velger jeg å starte med funnet fra det siste spørsmålet jeg stilte personalet. Grunnen til dette er fordi dette spørsmålet setter en ramme for konteksten til den videre drøftingen jeg gjør i oppgaven.

Regelleker

Begge de to pedagogiske lederne jeg har intervjuet sier at det å holde på med regelleker kan være en god måte å jobbe med demokrati og likestilling i uteleken. Ida sier

Det er mye læring i leiken, og så er det like forutsetninger på en måte. Alle klarer å gå, så er det bare å lære seg reglene. Da har det ikke noe betydning med hvor flink du er i noe.

Mia nevner også regellek som en måte å jobbe med demokrati ute. ”Sånn som alle mine kyllinger eller rødt lys og sånne ting, og der er det jo å følge flertallet og være med sånn at den demokratiske siden blir fremtredende.” Mia sier at likestilling er en ting det kan være lettere å jobbe mer konsekvent med i inneleken, men at det er viktig med en bevisstgjøring blant personalet.

Men det er klart det at bevisstgjøring og det at vi voksne viser at man kan like godt være en jente som klatrer høyest i treet eller en gutt som finne der minste insektene, så er man på en måte med og viser en likestilt linje da.

Ida sier at sandkassa er et sted hun tar med barna dersom hun ser at noen ikke har noen å leke med, og at dette kan være et fint sted å være sammen. ”fordi som regel liker alle å være med i

sandkassa. Om det er fordi du bygger en borg eller hus eller tårn eller bilbane fordi det er så mange muligheter i sandkassa.” Ida sier at dette også gjelder de eldste barna. De liker spesielt godt når personalet er med og lager større konstruksjoner.

Drøfting

Begge de pedagogiske lederne synes regelleker er et godt middel for å arbeide med demokrati og likestilling i uteleken. Ved å ta med alle barna i regelleker kan man si at dette er en måte å jobbe med Rammeplanens punkt 1.1 om at barna skal oppmuntres til å delta i alle aktiviteter som skjer i barnehagen. (Rammeplanen, 2011. 1.1) Ida jobber ut i fra at barna stiller på lik linje i regelleker, fordi det ikke krever spesielle evner å holde på med dette. I Ida sitt tilfelle må man gå ut i fra at hun har en barnegruppe der alle barna kan gå og løpe.

Når Mia svarer på spørsmålet om demokrati og likestilling i uteleken trekker hun frem regelleker fordi man her følger flertallet i leken. I dette tilfellet kan man si at Mia følger et flertallsdemokrati i leken der beslutningene blir gjort ut i fra hva flertallet ønsker. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 270) Mia sier ikke noe om hvor ofte de leker regelleker i utetiden, og det er derfor vanskelig å si noe bestemt om dette er noe barna er svært interesserte i, eller om dette er noe personalet trekker i gang. Dersom regelleker var noe barna var interesserte i og uttrykte seg i mellom eller til personalet, kan man snakke om et mer deliberalistisk demokrati i barnehagen. En deliberalistisk demokratiforståelse tar utgangspunkt i barnas interesser der barna lærer at deres meninger og refleksjoner har innvirkning på de prosessene de er med i. (Larsen & Slåtten, 272).

Mia trekker frem at det er viktig å jobbe med en bevisstgjøring når man jobber med demokrati og likestilling. Når personalet viser at jenter kan klatre høyt i trær og gutter kan være med å finne de minste insektene er dette med på å legge til rette for at man ikke reproducerer tradisjonelle kjønnsroller. (Rossholt, 20016, s. 7)

Hekken som lekeområde

Et sted som går igjen i alle intervjuene som har blitt gjennomført, er en del av hekken rundt barnehagen. Begge de pedagogiske lederne sier at dette er gode møtesteder for barna, og barna selv trekker frem hekken som et fint og litt hemmelig lekested. Mia sier at ”Vi har en utrolig dårlig hekk, men den er det utrolig mange som bruker om sommeren. Som leker inni den, som bruker krattene til å liksom ha litt hus og kripe seg litt unna.” Ida sier at hekken er et sted barna søker til for å komme seg litt bort fra de andre. ”Det er jo hekken som de

gjemmer seg i da. Så det er viktig å passe på å ikke klippe ned hekken for mye, sånn at vi ikke tar deres lekeplass”. Mia sier at om sommeren leker barna mye leker som handler om å finne skatter, og da kan de sitte inni krattet og holde på med det. ”Da er guttene ute og kjører sykkel, så kommer de innom hekken, så er jentene kanskje med en tur på sykkel, før de er tilbake i hekken igjen”.

I intervjuet med barna nevnte de ikke hekken med ord, men de viste meg den fysisk. På spørsmål om hva de gjør ved hekken svarte en jente at ”vi kan sykle bak her, og vi kan finne blomster. Sånne gule blomster”.

Drøfting

Når Mia og Ida snakker om hekken i barnehagen, uttrykker de at dette er et sted både jenter og gutter leker sammen. Det kan være flere grunner til at barna trekkes til hekken som lekested. En av grunnene til dette kan være at området ved hekken tilbyr mange ulike affordances, et lekelandskap som tilbyr mange ulike elementer. (Fjørtoft, 2013, s. 187) I intervjuet med Mia kommer det frem at barna bruker hekken til å ha hus og krype i, samtidig som de kan gjemme seg unna. Det er også dette Ida trekker frem som et viktig aspekt ved hekken. Barna beskriver hekken som et sted der de både kan sykle og finne blomster. Dette viser at ulike tilbud i omgivelsene blir tolket ulikt av aktørene, det er opp til den enkelte aktør hvordan man tolker omgivelsen rundt seg, og hva man vil gjøre med dette. (Fjørtoft, 2013, s. 187) Personalet tolker for eksempel dette som et sted å krype og gjemme seg i, samtidig som de ser at barna bruker syklene i forbindelse med lek i hekken.

Fordi Ida trekker frem at hekken er barnas lekeplass, viser hun at hun ser den viktigheten dette lekerommet har for barna. Ida er bevisst på at hekken ikke må klippes, fordi man da tar barnas lekeplass. Man kan gå ut ifra at dette ikke er noe barna har sagt selv til Ida, men at hun har observert betydningen av hekken for barna. Dette kan tolkes som en deliberalistisk demokratiforståelse der Ida fanger opp de samtalene og ytringene barna har seg i mellom om leken i hekken. De ytringene barna kommer med fører til medbestemmelse og at beslutninger og ting skjer – i dette tilfellet å ikke klippe hekken.

Finnes det jente og gutteleker?

Et spørsmål jeg har hatt som sentralt bakteppe i denne oppgaven, er om det finnes jente og gutteleker. Jeg har stilt dette spørsmålet til alle informantene mine.

Mia sier at hun tror nok at det finnes det, og at dette kommer frem i at guttene er mer fysisk aktive enn jentene.

Jentene har den rolige rolleken som går på hus og heim. Hehehe. Og guttene er mer ut og slåss. Guttene kan sitte med rolige aktiviteter, sånn som smålego, men da er det gjerne at misjonen med å bygge er at det blir ninjafigurer eller noe sånt som de leker.

Mia sier at dette er noe hun har blitt mer bevisst etter at hun selv fikk en gutt. Mia sier at hun ønsker å motivere han til å bli flinkere til å sitte og tegne og skrive. Mia begrunner dette med at hun ønsker at han skal ha en motivasjon i det han gjør, og at dette blir det mer av i skolen, så han må lære seg det. Mia sier de forsøker å motivere barna til aktiviteter de nødvendigvis ikke gjør så mye av. ”Det er jo litt viktig, har man ikke erfaringer så veit man heller ikke hva man går glipp av.” Mia sier at det er litt annerledes i uteleken fordi denne er mer selvstyrt av barna. ”Barna skal ha en arena der de faktisk får regjere over egen lek.”

Ida sier at det er både ja og nei på om det finnes gutte- og jenteleker.

Det er ingenting som jentene ikke kan leke med, eller guttene ikke kan leke med. Men man kan jo se at enkelte ting er mer rettet mot et kjønn, det er sjeldent at du finner en rosa bil hvis du skjønner.

Ida sier at industrien legger opp til et skille mellom kjønn med fargevalg, reklamer og plakater. Så blir forbrukerne med på det, men at de i barnehagen har dukkeklær i både blått og rosa. Ida forteller at guttene gjerne kan være med på familieleker, men at de da gjerne er mer opptatte av å trille vogna enn å passe på dukka.

Når barna får spørsmål om det finnes gutte- og jenteleker svarer de veldig ulikt. Jente2 er veldig bestemt på at det ikke er noen forskjell på hva gutter og jenter kan leke. Jente2s favorittplass i barnehagen er klatretreet, og hun skulle gjerne ønske at det fantes flere klatrestener i barnehagen. Jente3 vil ikke ha noe med klatretreet å gjøre, hun synes det er skummelt fordi det er høyt. Gutt2 derimot er helt bestemt på at det er forskjell. ”Vet du ka som e det værste æ kan forestille mæ å leke med ute? Det er dukker!”

Drøfting

Når Mia sier at det er forskjeller på jente og gutteleker, tar hun utgangspunkt i et biologisk kjønn der det ligger et iboende behov for spesielt gutter å være fysiske i leken. Sandseter viser til en tendens der gutter i større grad enn jenter søker spenning og risiko enn jenter.

(Sandseter, 2013, s. 55) På denne måten kan det tolkes som at Mia tenker at gutter vil ha dette behovet uansett hvilken kultur barnet har rundt seg. Sandseter sier at dette kan komme fra et evolusjonsmessig perspektiv der man antar at gutter søker jegerleker for å få erfaringer med dette. (Sandseter, 2013, s. 55) Likevel tolker jeg det som at Mia er opptatt av at det er viktig å utfordre og motivere barna til å gjøre flere typer aktiviteter. Jeg oppfatter det som at Mia synes dette er lettere inn enn ute. Dette kan være fordi det er mindre voksenstyrte aktiviteter i uteleken, og at barna leker mer fritt. Da velger de naturlig det de føler at de mestrer og opplever glede i fra før. Dersom man tar utgangspunkt i en sosialkonstruktivistisk teori på kjønnsforskjeller kan man si at Mias kjønnsdiskurs er med på å forme hennes syn på kjønnsrollene. En kjønnsdiskurs vil inneholde historiske forestillinger og måter å tenke kjønn på, som gjør at Mia tenker på guttenes behov for aktivitet som et biologisk behov. I en kjønnsdiskurs vil det ligge en definisjonsmakt som kan være med å skape rammer for hvordan et barn skal være eller ikke være. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 62) Mia bruker denne definisjonsmakten ved å være bevisst på at det er viktig å motivere barna til å velge aktiviteter som de nødvendigvis ikke velger aktivt. På denne måten kan Mia være med på å vidde ut horisonten til barna for hvordan et kjønn skal være.

Ida sier både ja og nei på om det finnes gutte- og jenteleker. Hun tar utgangspunkt i at barna kan leke med det de har lyst til, men at lekeindustrien legger opp til hva jenter og gutter skal leke med. Hun sier at selv om barna kan leke med det de vil, er det ikke nødvendigvis at de gjør det. Et eksempel er når Ida sier at guttene gjerne kan være med å leke familie, men at de da er mer interesserte i å trille vogna enn å passe dukka. Man kan da snakke om sosial læringsteori. I sosial læringsteori forklarer man kjønnsforskjeller med at barna møter krav fra samfunnet som de tilpasser seg. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 59) Et krav kan for eksempel være at gutter ikke skal være omsorgsfulle med dukker, men at det er mer akseptert og macho å trille vognen. Ida mener at lekeindustrien er med på å lage krav til samfunnet for hvordan et kjønn skal være. I sosial læringsteori tenker man at når man går ut i fra at jenter og gutter har ulike behov og ønsker, så er dette med på å opprettholde holdninger, og at dette blir en selvoppfyllende profeti. (Larsen & Slåtten, s. 60)

Barna svarer ulikt på dette spørsmålet. Noen sier at det helt klart finnes forskjeller, mens noen sier at det ikke gjør dette. Larsen & Slåtten påpeker at det alltid vil være vel så store individuelle forskjeller som det er kjønnsforskjeller. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 59) Dette ser man et eksempel på når det gjelder å klatre i trær. Jente2 har sitt favorittsted i klatretreet, og hun kunne tenkt seg enda flere klatremuligheter i barnehagen. Jente3 derimot er ikke interessert i klatring. De individuelle forskjellene er viktige å fokusere på fordi det å fokusere på ulikheter mellom kjønn kan gjøre at man overgeneraliserer barnegruppen og gjør at ulikheter i kjønn overskygger de individuelle forskjellene. Man kan tenke seg at dersom man overgeneraliserer og sier at alle jenter synes klatretreet er for høyt, så vil jente2 gå glipp av muligheten til å klatre i trær. Denne fokuseringen kan gjøre at man skaper forskjeller blant barna som ikke var der i utgangspunktet. (Larsen & Slåtten, 2015, s. 58) Dersom man skaper en forventning til et kjønn kan dette bli problematisk fordi man ser bort ifra personligheten til barnet, og bare baserer seg på kjønn. Dette kan skape holdninger som *selvfølgelig skal gutten klatre i treet, og selvfølgelig skal jenta få slippe å klatre i treet.*

Hvor sier barna selv at de leker?

For å få en dypere forståelse for hva barna foretrekker å leke med ute, har jeg stilt spørsmål om de har noen hemmelige steder de liker å leke på, og om det er noe de skulle ønske det fantes mer av i uteleken. Stedene som kommer frem er under en traktor, i hekken, en rød racerbil og i klatretreet. Når jeg spør de om hemmelige steder viser jente2 meg stedet under leketraktoren. Dette er et lite rom langs bakken. Her er det plass til to barn om gangen. Jente2 sier at dette er et sted man kan snakke sammen med andre barn, og samle steiner.

Når jeg spør jente3 om hun har et hemmelig sted i barnehagen viser hun meg hekken. Dette stedet er også gutt1 sitt hemmelige sted. Jente3 sier ”vi kan sykle bak her, og vi kan finne blomster!”

Gutt2 ønsker å vise meg en rød racerbil i tre når jeg spør barna om et hemmelig sted. Jente3 gir uttrykk for at dette ikke er et sted hun har noe interesse av. Når gutt2 klatrer opp i racerbilen og vi andre står rundt, sier jente3 ”Kjedeligste plassen!” jente2 sier at hun helst leker i klatretreet ved siden av racerbilen. Samtidig som hun sier dette klatrer hun opp i treet. Jente3 står ved siden av og sier ”Jeg synes ikke det! Jeg synes det er for høyt!” gutt1 sier ”Ikke æ! Æ like å klatre i trær!” Gutt2 er enig i dette.

Drøfting

Ved å ta et sosiokulturelt perspektiv på leken forsøker jeg å se hele sammenhengen i det jeg undersøker. Barna er de reelle brukerne i uteleken, og det er derfor viktig å bruke barna som informanter, de er førstehåndskilden i det jeg undersøker. Der personalet sier at barna holder til i sandkassa, og at guttene har en tendens til å være i aktive rolleleker som er mer voldsomme enn jentenes rollelek. Dette er ikke et inntrykk barna gir meg. Barna er mest opptatte av å fortelle meg om hekken, og det viktige gjemmestedet til jente2 under leketraktoren. Leketraktoren er et sted i uterommet som ikke blir nevnt av personalet. Det kan antas at dette er fordi de har et annet perspektiv på leken enn barna har. Lysklett sier i temaheftet om natur og miljø at gode lekeplasser for barn ofte kan være andre steder enn der de voksne tenker at det er gøy å leke for barn. (Temahefte om natur og miljø, 20016, s. 8) At det er så store forskjell i hva jentene ønsker å gjøre ute viser at det er vel så store forskjeller innad i kjønn, som det er mellom kjønn i preferanser for uteleken. Ved å gjøre barna til et subjekt og skapere i eget liv, gir man barnets stemme en verdi. (Öhman, 2012, s. 54.) Ved å gjøre dette kan jeg komme nærmere barnas perspektiv på leken. Fordi jeg har intervjuet fem barn er det vanskelig å si om dette er en tendens i hele denne barnehagen, og tilsvarende barnehager, men dette er noe man kan anta.

Gutters kroppslige behov for aktivitet

Et av de funnene som kommer spesielt frem i denne oppgaven er personalets fokus barnas fysiske aktivitet, og spesielt på guttenes aktivitetsnivå. Mia sier at

Alle er aktive på sin måte, men gutta er mye mer aktive i sin leik, sånn at når jentene holder på inne i et dukkehus, så er guttene mer i akebakken, klatrer i klatrestativ og har roller som går mer rundt det, mens jentene er mer i mor-far-barnland.

På spørsmål om hvorfor Mia tror det er sånn sier hun at de har et annet kroppslig behov. Mia forteller at de aktive guttene har det samme behovet inne, men at guttenes fysiske aktivitet kan passe bedre ute. ”Ute så merker vi jo ikke den forskjellen på samme måte, og da tillater man at guttene driver med den her utadvente leken mye mer.” Mia forteller at personalet har en viktig rolle som veileder i boltreleken.

Vår oppgave er å utfordre de på litt boltreleik. For de som er veldig forsiktige så blir utfordringen å være med i boltreleiken, og for de som er voldsomme så er det å prøve å dempe de litt for å møtes på midten.

Også Ida sier at det er en forskjell i jentene og guttenes lek ute ved at guttene er mer fysiske. ”Jeg ser at de har en mer fysisk lek med litt sånn bryting og lekeslossing der de lever seg inn i en figurverden” Ida sier at jentene kan ha mer bordaktiviteter ut i fra hvilken sesong det er. Ida sier at hun tror at dette er noe som kan ligge latent hos barna, fordi personalet gir barna de samme mulighetene. ”De har det samme tilbudet alle sammen, men det er faktisk guttene som velger fotball og bryting, ikke jentene.”

Drøfting

Her viser både Mia og Ida en kjønnsforståelse der man ser på biologiske behov. Storli beskriver vilter lek/ boltrelek som en type lek som gjerne foregår ute da det er en lek med høye stemmer og mye kropp. (Storli, 2013, s. 344) Storli sier at den viltre leken er spesielt viktig for gutters psykososiale utvikling. Storli skriver at voksne ofte ikke kjenner seg igjen i behovet for å teste fysiske grenser, og at de derfor kan være restriktive på denne type lek. Jeg oppfatter ikke Mia og Ida som restriktive på denne type lek, da jeg tolker det som at de har en forståelse for dette. Mia snakker om de voksnes rolle i boltreleiken som en veileder. Dette tolkes som at Mia ser barnas behov for fysisk leik, og at hun ønsker at flest mulig skal få gode opplevelser med dette ved at hun vil motivere de som er forsiktige, og dempe de som er veldig brutale for at barna skal kunne møtes på midten i en god lek for flere. Ida ser guttenes behov for vilter leik med at de tilbyr de samme mulighetene for alle barna, men at det i hovedsak er guttene som velger denne type aktiviteter. Det oppleves ikke som at Mia og Ida undervurderer denne typen lek og gir det mindre status. Det jeg derimot tolker er at de synes denne type lek er viktig for en del barn, men at uterommet er best egnet til dette.

Konklusjon og avslutning

Da jeg startet med denne bacheloroppgaven ønsket jeg å se om barna i barnehagen synes det er forskjeller på kjønn i uteleken. Jeg ville finne ut hvilken forståelse barna uttrykker for jente og gutteleker.

Det jeg har funnet ut i denne oppgaven er at det er vel så store individuelle forskjeller som det er kjønnsforskjeller. Fordi jeg har intervjuet en forholdsvis liten barnegruppe er det vanskelig å si om dette er en generell tendens blant barn, eller om dette gjelder akkurat i denne barnehagen i denne barnegruppa. Jeg har intervjuet to pedagogiske ledere for å få en dypere forståelse for hvordan uteleken utarter seg, og hvilke tanker og refleksjoner de uttrykker. Det som kommer frem i denne oppgaven er at den kjønnsdiskursen som er rådene i barnehagen vil være avgjørende for hvordan personalet tenker om uteleken. I denne oppgaven ser man for eksempel at både Mia og Ida uttrykker at guttene er spesielt aktive i uteleken. Begge pedagogene antar at dette har rot i det biologiske, men de er opptatte av at selv om noe ligger biologisk, så må de motivere barna til å prøve nye ting. Mia og Ida synes den aktive leken er viktig for guttene, og at dette er noe man må legge til rette for. Mia nevner spesielt at personalet kan ha en viktig rolle som veiledere i den viltre leken. Ida er opptatt av at selv om barna synes å ha interesser ut i fra kjønn, er det viktig å tilby alle barna alle aktiviteter i barnehagen. Dette blir også slått fast i Rammeplanen 2011 1.1.

I denne oppgaven ser man at det er ulike forståelser for hva demokrati kan være i uteleken. Både Mia og Ida nevner regelleker som gode måter å jobbe med demokrati på. Ida kan og uttrykke en deliberalistisk demokratiforståelse for barnas behov for hekken. Hun fanger i likhet med Mia opp at dette er et viktig sted for barna om sommeren. Fordi dette er et viktig sted for barna, er Ida opptatt av at de ikke må klippe ned hekken, fordi dette vil ta fra barna et viktig sted.

Er uteleken i barnehagen påvirket av barnets kjønn? Man kan si at den er dette dersom man ser på det i et sosialkonstruktivistisk syn på kjønn. Her vil de voksne sitte på en definisjonsmakt på hva kjønn er og hva det kan gjøre, og personalet vil ut i fra denne diskursen kunne definere barnas utelek. I denne gruppa kan det virke som at Mia og Ida kjønnsdiskurs inneholder tanker og holdninger om at gutter trenger å være fysiske, men at alle barn kan holde på med alle aktiviteter, og at det er viktig å tilby både jenter og gutter hele spekteret fordi de individuelle forskjellene er større en kjønnsforskjellene.

Arbeidet med denne bacheloren har gjort at det har dukket opp noen spørsmål underveis. Det kunne være spennende å sett på hva resten av barnegruppa og hele personalgruppa tenker om dette temaet. Vil det for eksempel være ulike kjønnsdiskurser blant personalet basert på utdanning eller eget kjønn?

Dersom jeg skulle gjort denne oppgaven om igjen hadde jeg forsøkt å gjøre de samme undersøkelsene i en til barnehage, gjerne i en naturbarnehage. Dette er for å skape en bredre forståelse for de tendensene man ser i denne oppgaven.

Så til slutt. Finnes det jente og gutteleker? Her må jeg nok krype til korset og si både ja og nei. Det denne oppgaven har lært meg er nemlig at det kommer an på hvem som spør og hvem som svarer, og at det finnes like mange individuelle svar som det finnes individer. Det som i alle fall er helt sikkert er at dersom det finnes jente og gutteleker betyr ikke at det andre kjønnnet ikke kan leke med det.

Litteraturliste

- Alver, B. & Skre, I.B. (2016) Lek: aktivitet. I Store norske leksikon. Lastet ned fra:
<https://snl.no/lek - aktivitet>
- Barnehageloven*. (LOV-2005-06-17-64). (2016). Lastet ned fra:
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Fjørtoft, I. (2013) Barn og bevegelse: læring gjennom landskap. I Sandseter, E.B.H, Hagen, T.L & Moser, T (red). *Kroppslighet i barnehagen*, Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Larsen, A.K & Slåtten, M.V. (2015). *En bok om oppvekst – samfunnsfag for barnehagelærere*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lysklett, O.B. (2006). *Temahefte om natur og miljø*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Lastet ned fra:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/red/2006/0107/ddd/pdfv/290161-temahefte_om_natur_og_miljo.pdf
- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. (2011). Lastet ned fra:
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/barnehagens-innhold/rammeplan-for-barnehagens-innhold-og-oppgaver/>
- Rossholt, N. (2006). *Temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Lastet ned fra:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/red/2006/0107/ddd/pdfv/290163-temahefte_om_likestilling_i_det_pedagogiske_arbeidet_i_barnehagen.pdf
- Rystad, P.G. (2013). *Barns bruk av barnehagens uterom*. Trondheim: NTNU, DMMH.
- Sandseter, E.B.H. (2013). Det opplevelses- og spenningssøkende barnet. I Sandseter, E.B.H, Hagen, T.B, Moser T (Red). *Kroppslighet i barnehagen*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Storli, R. (2013). Bevegelseslek i barnehagens uteområde. I Sandseter, E.B.H, Hagen, T.L & Moser, T (red). 2013, *Kroppslighet i barnehagen*, Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Topografi. (2015) I Store norske leksikon. Lastet ned fra: <https://snl.no/topografi>
- Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk forum.

Vedlegg

Forespørsel om samtykke til intervju

Til: Personale ved [REDACTED].

Dato: 13.mars

Jeg heter Katrine Kvilekval, og studerer 3. året på bachelor heltid. Jeg tar fordypning i Barns lek og læring i naturen, og skal skrive bacheloroppgave om voksenrollen i barns lek.

Tema i oppgaven er ”Hva forteller gutter og jenter om leken ute, og hva forteller personalet om gutters og jenters utelek.”

I denne oppgaven vil jeg undersøke hvilke oppfatninger personalet har av gutters og jenters utelek. Her ønsker jeg å høre hvordan dere erfarer at barna leker og deres betraktninger på hvorfor det er sånn. Hvor i barnehagen leker egentlig jentene og guttene?

Deres deltakelse vil innebære et intervju. I dette intervjuet ønsker jeg å gjøre opptak av lyd. Intervjuet varer på rundt 20 min.

ALL DATA VIL BLI ANONYMISERT, OG ALL RÅDATA VIL BLI SLETTET NÅR INTERVJUET ER TRANSKRIBERT. Det vil ikke være mulig å gjenkjenne hvilken barnehage det er og hvem som er intervjuobjekter. Det er kun jeg som skal ha tilgang til råmaterialet.

Selv om man samtykker i dette skjemaet, er det mulig å trekke seg når som helst i prosessen, og det er ikke nødvendig å oppgi en grunn.

Veiledere i denne oppgaven er:

[REDACTED]

Dersom du har noen spørsmål er det bare å kontakte meg.

Med vennlig hilsen

Katrine Håhjem Kvilekval

tlf [REDACTED]

Jeg samtykker i å delta i intervju til bacheloroppgave

.....

.....

Sted/ dato

Underskrift

Forespørsel om samtykke til intervju

Til: Foreldre [REDACTED]

Dato: 13.mars

Jeg heter Katrine Kvilekval, og studerer 3. året på bachelor heltid. Jeg tar fordypning i Barns lek og læring i naturen, og skal skrive bacheloroppgave om voksenrollen i barns lek.

Tema i oppgaven er ”Hva forteller gutter og jenter om leken ute, og hva forteller personalet om gutters og jenters utelek.”

I denne oppgaven vil jeg undersøke hva barn leker med ute, og deres oppfatninger av uteleken. Her ønsker jeg å høre fra barna hvordan og hvor de leker ute, og deres betraktninger på hvorfor det er sånn.

Barnets deltakelse vil være et intervju i grupper, og en guidet tur på uteområdet der barna viser meg hvor de leker. Det er ønskelig å ta opp lyd av intervjuet for å samle data.

ALL DATA VIL BLI ANONYMISERT, OG ALL RÅDATA VIL BLI SLETTET. Det vil ikke være mulig å gjenkjenne hvilken barnehage det er og hvem som er intervjuobjekter. Det er kun jeg som skal ha tilgang til råmaterialet.

Selv om dere samtykker i dette skjemaet, er det mulig å trekke seg når som helst i prosessen, og det er ikke nødvendig å oppgi en grunn.

Veiledere i denne oppgaven er:

[REDACTED]

Dersom du har noen spørsmål er det bare å kontakte meg.

Med vennlig hilsen

Katrine Håhjem Kvilekval

tlf: [REDACTED]

Jeg samtykker i at barnet mitt deltar i intervju til bacheloroppgave

Sted/ dato

Underskrift

Intervjuguide til personalet

” Hva forteller gutter og jenter om leken ute, og hva forteller personalet om gutters og jenters utelek.”

- 1) Hva vektlegger du i uteleken?
- 2) Hvor ser du at barna leker på uteplassen?
 - a. Hvor leker jentene?
 - b. Hvor leker guttene?
 - c. Leker de sammen?
 - d. Kom med eksempler!
- 3) Hvordan legger du opp til lek mellom gutter og jenter?
- 4) På hvilke måter leker gutter annerledes enn jenter ute?
 - a. I så fall hvordan? Hvorfor?
 - b. Hva tror du grunnen kan være til dette?
 - c. Miljøets betydning, personalet
- 5) Finnes det typiske gutteleker og jenteleger?
 - a. Kan du i så fall utdype?
- 6) Hva tror du er grunnen til at gutter og jenter leker som de gjør?
- 7) Hvis de leker det samme, hva er grunnen til at dette?
 - a. Forhold på utelekeplassen, personalet, annet?
- 8) Hva skulle du ønske dere kunne gjøre mer av ute?
- 9) Tror du at det er noen forhold ved lekeplassen som gjør at gutter og jenter leker annerledes? Eller kan det være andre faktorer? Media, hjemmet, personalet?
- 10) På hvilken måte kan man jobbe med demokrati og likestilling ute?
 - a. Hva gjør dere her i barnehagen?
- 11) Hva tenker du er den største forskjellen mellom inne og uteleken hos jenter og gutter?

Intervjuguide til barneintervju

Guidet tur vil bli gjennomført på den måten at jeg stiller barn spørsmål, før jeg ber de vise meg stedene de refererer til

- 1) Hva er gøyest å leke med ute?
 - a. Hvor leker du dette?
 - b. Hvem leker du dette med?
- 2) Leker gutter og jenter forskjellige ting ute?
 - a. I så fall; hvordan? Hvor leker gutter og jenter?
- 3) Er det noe som heter gutteleker og jenteleker når man holder på ute?
- 4) Hva skulle du ønske du kunne gjøre mer av ute?
 - a. Hvorfor?
- 5) Hva liker du med utelekeplassen?
 - a. Hvor er dette?
- 6) Hva liker du ikke med utelekeplassen?
 - a. Hvorfor ikke?
- 7) Hva synes du mangler på utelekeplassen?